PRELIMINARY RESULTS OF OSTEOLOGICAL ANALYSIS OF THE MATERIALS FOUND IN THE YEAR 2005

In 2005 several hundred of animal and bird bones found at different archaeological sites and dating to the Iron Age, the Middle Ages and the Modern Times were investigated in the Osteological Laboratory at the Department of Anatomy and Physiology of the LVA. The osteological materials excavated during archaeological expeditions are stored in the depots of the Osteological Laboratory of the LVA.

PRELIMINARŪS DEGINTINĖS ZOOARCHEOLOGINĖS MEDŽIAGOS TYRIMŲ REZULTATAI

Linas DAUGNORA, Kristiina MANNERMAA, Vida DAUGNORIENĖ, Laurynas KURILA, Valdas STEPONAITIS

Iš VU MF Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros gauta degintinių kapų osteologinė medžiaga. Medžiagą pateikė R. Jankauskas ir L. Kurila. Didžioji dalis gautų gyvūnų kaulų atrinkti peržiūrint ankstesnių archeologinių tyrinėjimų metu sukauptą Rytų Lietuvos pilkapių degintinių kapų medžiagą. Dauguma atrinkti iš osteologiškai identifikuotų žmonių kapų (žr. p. 415–424). Moksliniu požiūriu vertinga osteologinė medžiaga saugoma LVA Osteologijos laboratorijos saugyklose ir prieinama tolimesniems tyrimams. Atlikus jos analizę, gauti tam tikri rezultatai, kurie skelbiami šiame straipsnyje.

Ištyrus Kretuonyse, Neravuose–Grigiškėse ir Kapitoniškėse iškastą medžiagą nustatyti vištinių būrio, greičiausiai – tetervinų (*Tetrao tetrix*) šeimos, atstovų kaulai, vandeninių vištelių šeimos (*Rallidae*) bei laukio / nendrinės vištelės (*Fulica atra* / *Gallinula chloropus*) kaulai. Nustatytas gulbių genčiai (*Cygnus sp.*) priklausančio paukščio dešinės kojos pastaibis. Būtina atkreipti dėmesį, kad identifikuoti ir žinduolių kaulai, pvz., lokio (*Ursus arctos*) pirštakaulis (Neravai–Grigiškės) ar pavieniai arklio, avies / ožkos ar kiaulės / šerno kauliukai. Analizuojant degintinius kapus, nustatyti ir pavieniai kiaulei / šernui priklausantys dantys (Skubėtai). Taigi visuomet tyrinėjant degintinius kapus būtina atlikti osteologinę analizę.

Analizuojant anksčiau ištirtus degintinius žirgų kapus, patvirtinta archeologų nuomonė, kad dalyje kapų palaidoti sudeginti žirgai. Tik kai kada kelia abejonių mažas kaulų kiekis.

Paduobės–Šaltaliūnės III pilkapyne 2005 m. tyrinėjo archeologas V. Steponaitis. Pilkapyno teritorijoje tarp pilkapių rasti du degintiniai kapai ir pavienių degintinių kauliukų bei archeologinių radinių šių kapų aplinkoje. Perkasoje 2 iki 10–15 cm gylio surinkti atsitiktiniai degintiniai kauliukai, užšifruoti atskirais kvadratais. Buvo ryški viena ištisinė dėmė. Giliau rastas *degintinis kapas 1*, 50 cm nuo jo – segė ir dar degintinių kauliukų (kv. C, D – 4, 5), gali būti, kad tai tas pats vienas degintinis kapas 1, galbūt – kito kapo fragmentai, bet kauliukų labai nedaug. Be to, kv. D – 2, 3 išryškėjo perkasta duobė su dideliu kiekiu de-

gintinių kauliukų, kuri įvardyta *degintiniu kapu 2*. Atlikus šioje vietoje surinktų kauliukų analizę, identifikuoti lokio (*Ursus arctos*) nagų kaulai. Anatomiškai identifikuotų žmogaus kaulų nerasta.

Degsnė–Labotiškės II (Molėtų r., A. Tautavičiaus 1970 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 2(7), *kapas 1*. Arklio antrasis kaklo slankstelis (dantinė atauga), sezamiškasis kauliukas. Kiti fragmentai nenustatyti.

Dieveniškės (Šalčininkų r., A. Tautavičiaus 1952 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 2, *kapas 1(?)*. Arklio varlės kaulas (sezamiškasis kanopos kaulas), alkūnkaulio fragmentas, pirštakaulio fragmentas (*phalanx proximalis*, I pirštakaulis), priedinis riešo kauliukas, 2 krūtinės skyriaus slankstelių fragmentai, kaklo skyriaus slankstelio fragmentas. Kiti fragmentai nenustatyti.

Pilkapis 5, *kapas 1 arba 2 (?)*. Arklio ausies piramidė (kairės pusės), skridinio fragmentas (plaštakos / pėdos arba pirštų). Kiti fragmentai nenustatyti.

Pilkapis 6, *palaidojimas duobėje*. Nenustatyti fragmentai.

Pilkapis 6. Arklio centrinis kulno kaulas (gali būti ir trečiasis kulno kaulas), slankstelio kūnas, apatinio žandikaulio fragmentas. Tik vienas nustatytas arklio kauliukas, todėl sunku spręsti, ar yra kitų gyvūnų rūšių.

Pilkapis 6. Nenustatyti fragmentai.

Kapitoniškės (Kaišiadorių r., A. Tautavičiaus 1953 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 13, *kapas 1*. Paukščio kairiojo sudėtinio blauzdos kaulo (*tibiotarsus*) fragmentas (degintas).

Pilkapis 13, *kapas 2*. Gulbių gentis (*Cygnus sp.*), pastaibis (*tarsometatarsus*), dešinės kojos distalinis fragmentas, vištinių šeimos (*Galliformes*, gali būti *Gallus domesticus*) sudėtinis plaštakos kaulas, proksimalinė dalis (deginta), vištinių šeimos (*Galliformes*, lyginta su *Gallus domesticus*) šlaunikaulio distalinė dalis (deginta), sudėtinis paukščio blauzdos kaulas (degintas), paukščio kojos kaulas – *tarsometatarsus* (kairės kojos proksimalinė dalis, deginta), žmogaus (?) kaukolės fragmentas (*os occipitale*, degintas).

Kernavė (Širvintų r., A. Luchtano 1984 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 6(13), *vienintelis kapas pilkapyje*. Arklio II pirštakaulio fragmentas, slankstelio fragmentas, 4 vamzdinių kaulų fragmentai (kaulų kiekis mažokas vienam arkliui).

Kretuonys (Švenčionių r., E. Butėnienės 1976, 1979, 1980 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 9(202), *kapas 1*. Paukščio kojos kaulo diafizė (deginta).

Pilkapis 13(52), *kapas 6*. 3 paukščių kaulų fragmentai: vištinių būrio (*Galliformes*) blauzdikaulis, paukščio pastaibis (kairės kojos distalinė dalis, deginta), paukščio vamzdinio kaulo kūnas (degintas).

Pilkapis 13(52), *kapas 8*. 2 paukščių kaulų diafizės (degintos), žinduolio šonkaulio fragmentas.

Pilkapis 36(348), *kapas 1*. Kaukolės skliauto (?) fragmentas.

Pilkapis 41(390), *kapas 2*. Nenustatytas paukščio (?) kaulo fragmentas.

Pilkapis 50(97), *kapas 1*. Vištinių būrys (Galliformes), dešinės kojos šlaunikaulis (kūnas ir distalinė dalis, degintas).

Pilkapis 51(97a), *kapas 1*. Vištinių būrio atstovo (*Galliformes*, lyginta su *Gallus domesticus*) šlaunikaulio fragmentas (dešinė koja, degintas).

Pilkapis 52(107), *kapas 1*. 1 kaulo fragmentas.

Pilkapis 54(5), *kapas 1*. Arklio kairės ko-

jos stipinkaulio distalinės dalis, šokikaulio fragmentas, plaštakos / pėdos skridinio dalis, 5 krūtinės slankstelių kūnai, blauzdikaulio fragmentas, vamzdinio kaulo fragmentas. Taigi bent dalis šiame kape palaidotų kaulų priklausė arkliui.

Neravai–Grigiškės (Trakų r., O. Kuncienės 1975, 1976 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 15, *kapas 2*. 2 paukščio kaulo fragmentai (deginti), 3 lokio (*Ursus arctos*) pirmojo pirštakaulio fragmentai, žinduolio (?) kaulo fragmentas.

Pilkapis 16, *kapas 2*. Vištinių būrio atstovo (*Galliformes sp.*) sudėtinis plaštakos kaulas (*Os carpometacarpus*, kairiojo sparno proksimalinės dalies, degintas), vandeninių vištelių šeimos atstovo (*Rallidae*) sudėtinis blauzdos kaulas (kairės kojos distalinė dalis, degintas), laukio / nendrinės vištelės (*Fulica atra* / *Gallinula chloropus*) pastaibis (dešinės kojos diafizė, deginta), 3 paukščių diafizės (degintos).

Pilkapis 27, *kapas 1*. Vištinių šeimos atstovo (*Galliformes*, lyginta su *Gallus domesticus*) dešinės blauzdos kaulas (degintas).

Pumpėnai (Pasvalio r.).

Plotas 1, *atsitiktiniai kaulai iš suardytų kapų*. Avies / ožkos petikaulio distalinė dalis (kairė koja), avies / ožkos petikaulio distalinė dalis (dešinė koja), galvijo (?) šonkaulio fragmentas, avies / ožkos petikaulio fragmentas (kairė koja), atrajotojo vamzdinio kaulo fragmentas, avies / ožkos klubakaulio fragmentas, kaukolės fragmentas, šonkaulio fragmentas, šerno / kiaulės kulno kauliukas, nenustatytas fragmentas.

Skubėtai (Šalčininkų r., O. Kuncienės 1979 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 2, *kapai 1 ir 2*. 3 slankstelių fragmentai, arklio dubens kaulo fragmentas, kiaulės / šerno apatinio žandikaulio M3 krūminis dantis (jauno amžiaus, kramtomasis paviršius nenutrintas), kiti fragmentai.

Pilkapis 3, *kapas 1*. Arklio kaukolės fragmentas (*pars basilaris ossis occipitalis*), 2 slankstelio fragmentai (arklio?), 8 vamzdinių kaulų fragmentai.

Pilkapis 3, *kapas 2*. Nenustatyti fragmentai.

Pilkapis 4, *kapas 1*. Arklio pirštakaulio fragmentas, dubens kaulo fragmentas, slankstelio fragmentas, 3 šonkaulių fragmentai, nenustatyti fragmentai.

Pilkapis 1, *kapas 1*. Pavieniai arklio kaulų fragmentai (dubens kaulo klubaduobė), 2 uodegos slankstelių fragmentai, apatinio žandikaulio fragmentas, plaštakos ir pirštakaulių skridiniai, sezamiškasis kauliukas ir šonkaulio galvutė, danties fragmentas (gali priklausyti atrajotojui – galvijui?). Tikslinga atkreipti dėmesį į skirtingą degimo laipsnį.

Zabožė (Vileikos apyl., dab. Baltarusija).

Pilkapis, K.1216–18(?). Žmogaus (?) slankstelio fragmentas, 2 arklio šlaunikaulio galvutės (kairioji ir dešinioji), 2 arklio petikaulio galvutės (MIS–2), 2 krūtinės slankstelių fragmentai (arklio?), 3 dubens kaulo fragmentai, kaklo skyriaus slankstelio fragmentas, kaukolės (?) fragmentas, 5 vamzdinių kaulų fragmentai, 21 nenustatytas fragmentas.

Paduobė–Šaltaliūnė III (Švenčionių r., V. Steponaičio 2005 m. tyrinėjimai).

Perkasa 2, *kapas 1*. 4 lokio nagai (III pirštakaulis, *phalanx distalis*). Vienas išsilaikęs gerai, kiti – prasčiau. Daug smulkių neidentifikuotų fragmentų.

Atsitiktiniai kv. C–5 (kapo 1 aplinka). 2 lokio III pirštakauliai (nagai, *phalanx distalis*).

Atsitiktiniai kv. C, D – 4 (kapo 1 aplinka, tarp kapo 1 ir segės). Lokio pirštakaulio (nago) dalis, nenustatyti fragmentai.

Atsitiktiniai (kapas 1 ar jo aplinka). Mė-

sėdžio pirštakaulis (nagas, *phalanx distalis*), mėsėdžio žandikaulio fragmentas (*maxilla*).

Atsitiktiniai, kv. C, D – 4, 5 riba (kapo 1 aplinka, segės vieta). Trys stambūs vieno kaulo fragmentai.

Atsitiktiniai kv. D–5 (kapo 1 aplinka, segės vieta). Lokio pirštakaulis (nagas, *phalanx distalis*).

PRELIMINARY RESULTS OF THE INVESTIGATION OFCREMATED ZOOARCHAEOLOGICAL SAMPLES

Cremated osteological samples were received from the Department of Anatomy, Histology and Anthropology of the VU MF. Most of the animal bones received were selected from the materials collected during earlier investigation of cremations found in the barrows of Eastern Lithuania. Most of the samples were picked from osteologically identified human cremations. Osteological samples of scientific value are kept at the depository of the Osteological Laboratory of the LVA and are available for further scientific research. After analysis of the samples was made, different ornithic and mammalian bones were identified. Analysis of the samples coming from horse burials which had been investigated earlier confirmed assumption of the archaeologists that some burials contained cremations of horses. Results of the analysis of the year 2005 finds coming from the Paduobė-Šaltaliūnė 3rd barrow cemetery were especially interesting: among the osteological remains bear claws were identified.

PRELIMINARŪS 2005 M. KASINĖJIMŲ ANTROPOLOGINĖS MEDŽIAGOS TYRIMŲ REZULTATAI

Rimantas JANKAUSKAS, Arūnas BARKUS, Agnius URBANAVIČIUS

Po 2005 m. archeologinių tyrinėjimų sezono VU MF ištirta apie 1007 asmenų palaikai iš griautinių ir 11 asmenų palaikai iš degintinių palaidojimų. Medžiaga išvalyta, konservuota, identifikuota ir dokumentuota. Mokslinės informacijos požiūriu vertinga medžiaga saugoma katedros saugyklose ir prieinama tolesniems detalesniems tyrimams. Žemiau pateikiama trumpa ištirtosios medžiagos charakteristika.

Geležies amžius

Degintiniai kapai

Ažušilė (Ignalinos r., V. Kliaugaitės 2005 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 10, *kapas 1* (32 g). Nedaug kremuotų smulkių kaulų fragmentų. Palaikai kremuoti aukštoje temperatūroje, tačiau gilesni sluoksniai nevisiškai perdegę. Identifikuoti fragmentai greičiausiai 20–50 m. amžiaus vyro (?).

Gudeliai–Lenkiškės (Vilniaus r., L. Kurilos 2005 m. tyrinėjimai).

Pilkapis 10(68), *kapas 1* (471 g). Visiškai perdegę kaulų fragmentai. Palaikai greičiausiai per 40 m. amžiaus moters.

Pilkapis 10(68), *kv. H8, 5 cm gylyje* (1 g). Visiškai perdegę kaukolės skliauto fragmentai. Amžius ir lytis nenustatyta.

Pilkapis 10(68), *kv. AA2, 55 cm gylyje* (1 g).